પૂર્વછાયો- વળી સુણો સહુ શુભમતિ, કહું ત્યાર પછીની વાત ।
બહુનામી મહારાજની, જે રહ્યા છે વનમાં રાત્ય ॥૧॥
વેરણ રજની વહી ગઈ, થયું સુંદર સારું સવાર ।
ઉત્તર દિશને ઉપરે, થયા ચાલવા પોતે તૈયાર ॥૨॥
હિમાલય જોવા હામ છે, ઝાઝું હેત છે જોવા ઝાડ ।

ઘણાક દહાડા ચાલતાં, આવ્યો પ્રથમ કાળો પહાડ ॥૩॥
પ્રૌઢ પહાડ ઝાડ અતિ, જ્યાં પશુનો નહિ પાર ।
મનુષ્યજાતિ મળે નહિ, પોત્યા પોતે વન મોઝાર ॥૪॥

ચોપાઇ- જોઈ કાળા ગિરિની તળાટી, વન સઘન ને ઘણી ઘાટી ।
જિયાં ન પડે સૂર્ય પ્રકાશ, તિયાં કીધો પોતે જઈ વાસ ॥૫॥
જિયાં પહાડ પ્રૌઢ પ્રચંડ, વૃક્ષ કરે છે વાતો બ્રહ્માંડ ।
તેનાં પુષ્પ પત્ર મૂળ કંદ, જેહ જમે તે પામે આનંદ ॥૬॥
અતિ રસાળ કોમળ ફળ, વહે નદીએ નિર્મળ જળ ।
તિયાં પશુ ને પક્ષી અપાર, ફરે હમેશાં વન મોઝાર ॥૭॥
સિંહ વ્યાઘ્ર વરાહ મહિષુ, પાડે ગજ ગેંડા બહુ ચિશું ।
રિંછ ભીંછ સામસામાં હુકે, માંહિ કેશરી સિંહ તાડુકે ॥૮॥
સુરાગાયો ને રોઝડાં ઘણાં, ફરે ટોળાં સેમર શ્યાળતણાં ।
વરુ વાનર ને રૂરૂ રમે, કસ્તુરિયાં મૃગ કઈ ભમે ॥૯॥
મનુષ્ય માત્ર મળે નહિ જેમાં, ફરે પોતે એકાએક તેમાં ।
કઠણ ભૂમિ ને કાંકરા અતિ, કરે કોમળ ચરણે ત્યાં ગતિ ॥૧૦॥
કાંટા ફંગટામાં નિત્ય ફરે, ભૂત પ્રેત દૈત્યથી ન ડરે ।
આત્મદૃષ્ટિ ને ધીરજ અતિ, મોટી દશા કુશાગ્ર છે મતિ ॥૧૧॥
દર્પરહિત બહુ દયાળ, ફરે વને ધર્મપ્રતિપાળ ।
ફળ ફુલ જે મળે તે જમે, નહિ તો જળપાને દિન નિગમે ॥૧૨॥
કંદ મૂળ મળે કોઈ દિન, ધરી હરિને કરે ભોજન ।
નથી સોંણે સાંભળતું ઘર, વહાલું લાગે છે વન સુંદર ॥૧૩॥
ભરતજીનું આખ્યાન છે મુખે, તેણે અસંગી રહે છે સુખે ।
એવા થકા જોતા જોતા વન, ચાલ્યા પુલહાશ્રમે જીવન ॥૧૪॥
તપ કરવા છે ઈશક તને, ત્યાગ વૈરાગ્ય વહાલો છે મને ।
ચાલતાં ચાલતાં ભૂલ્યા વાટ, મેલી મારગ ચાલ્યા ઉવાટ ॥૧૫॥
દિશ બાંધિને ચાલ્યા દયાળ, મૂકી નિજ શરીર સંભાળ ।
ત્રણ દિવસ વહી ગયા ત્યાંઇ, જળ ફળ મળ્યું નહિ કાંઇ ॥૧૬॥

ચોથે દિવસે ચેત ન રહ્યું, પૃથિવીએ પિંડ પડી ગયું ।
રહી મૂરછા ઘડી બે વાર, પછી ઉઠિયા પ્રાણ આધાર ॥૧૭॥
જોયું પછી ચારેકોરે જયારે, દિઠી નદી દૂર થકી ત્યારે ।
પછી ધીરે ધીરે ગયા ત્યાંય, જઈ પોતે નાયા નીરમાંય ॥૧૮॥
પૂજા કરીને પીધું છે નીર, પ્યાસ ગઈ થઈ પછી ધીર ।
વળતો ત્યાં એક દીઠો વડ, પોતે બેઠા જઈ તેને થડ ॥૧૯॥
ત્યાંતો અસ્ત પામિયો છે દિન, ત્યારે કર્યું ત્યાં સંધ્યા વંદન ।
કર્યો નારાયણવર્મ જાપ, પછી સમર્યા હનુમાન આપ ॥૨૦॥
તારે બટુવેષે બળવંત, આવી બેઠા વડે હનુમંત ।
તેહ નિશિ જન્માષ્ટમીતણી, રાત્ય આગલી અંધારી ઘણી ॥૨૧॥
દિસે વન ભૂંડું ભયંકાર, પાસે વાઘ કરે છે હુંકાર ।
પાડે કપિ ચિશું તિયાં કાળી, નાચે વૈતાળ ને ત્યાં વૈતાળી ॥૨૨॥
થઈ રહ્યો વને હોહોકાર, બોલે ટિડડાં તમરાં તાર ।
ગાજે મેઘ ને નદી ઘુઘવે, માથે વિજળી વેરણ્ય ખવે ॥૨૩॥
ભૂત પ્રેત દનુજ ને દૈત્ય, યક્ષ રાક્ષસ રાક્ષસી સહિત ।
ફરે પાપી એવા આસપાસે, તે દેખાય દામિની ઉજાસે ॥૨૪॥
તેથી હરિ બીતા નથી મને, અચળ છે કૃષ્ણને ભજને ।
ત્યાંતો આવિયો એક ભૈરવ, ભૂત પિશાચ સાથે છે સર્વ ॥૨૫॥
ડાકણી શાકણી પિશાચણી, ભેળી ભૈરવી લાવ્યો છે ઘણી ।
રકતલોચન હાથે ત્રિશુળ, ભૂંડું રૂપ છે પાપનું મૂળ ॥૨૬॥
અતિ ઉંચો કાળો જાણું કાળ, ફાટે મોઢે મોટો વિકરાળ ।
તિખી ડાઢે ચાવી પશુ પંખી, આવ્યો મનુષ્યનું માંસ ભરખી ॥૨૭॥
ભેળી દિવી હજારો હજાર, આવ્યો વડ નિકટ નિરધાર ।
આવી ખર સમ શબ્દ કર્યો, આખા અંગમાં રુધિરે ભર્યો ॥૨૮॥
ભેળી ભૂતની સેના છે બહુ, પશુ પંખી મારી લાવ્યાં સહુ ।
એહ વડમાં છે એનો વાસ, તિયાં જે આવે તે પામે નાશ ॥૨૯॥
પોતે ગયો'તો કરવા આહાર, આવી કર્યો શબ્દ ભયંકાર ।

તેણે ભાગી ગયાં વનજંત, સુણી સામા થયા હનુમંત ॥૩૦॥
કર્યો કપિતણો કિલકાર, સુણી ભાગિયાં ભૂત અપાર ।
દશે દિશે શબ્દ રહ્યો છાઈ, જાગ્યા હરિ બીના નહિ કાંઈ ॥૩૧॥
ત્યારે ભૈરવ કોપિયો બહુ, કહે આવો ભૂત પ્રેતો સહુ ।
આને ખાઈ જાઓ તતકાળ, કરો બટુ ને બાળનો કાળ ॥૩૨॥
પિયો લોહી રાક્ષસી આ બેનું, ખાઓ રાક્ષસો માંસ જ એનું ।
મારી ત્રિશુળ ને કરો નાશ, એમ કહીને આવ્યો પ્રભુ પાસ ॥૩૩॥
ભૂત પ્રેતને આગન્યા આપી, મારી વાનરને ખાઓ કાપી ।
ત્યારે ગર્જના કરી મહાવીરે, થયા પર્વતસમ શરીરે ॥૩૪॥
પુચ્છે બાંધીને પાસળે લીધા, બહુ પગતણા પ્રહાર કીધા ।
તેણે પાપી પામ્યા દુઃખ અતિ, મૃત્યુભયથી ભાગ્યા કુમતિ ॥૩૫॥
પછી ભૈરવ ભૂતપતિ જાણી, મેલી માથામાં મુષ્ટિકા તાણી ।
તેણે ધડમાં ગરદન ગર્યું, મુખ નાસામાં લોહી નિસર્યું ॥૩૬॥
પડ્યો પૃથ્વીએ ચિતોપાટ, જેમ પડે પહાડ કડેડાટ ।
પછી ભૈરવે વિચાર્યું એહ, ફરી મારશે નહિ રહે દેહ ॥૩૭॥
હવે જેમ તેમ કરી ભાગું, એવું પાપીને વસમું લાગું ।
એમ કપિ ભૈરવની લડાઈ, બેઠે જોયું બોલ્યા નહિ કાંઈ ॥૩૮॥
આપ ઐશ્વર્ય સંતાડી શ્યામ, કરાવ્યું પરબારું એ કામ ।
એમ કરતાં રાત્ય વહી ગઈ, જામની પહોર પાછલી રઈ ॥૩૯॥
પછી અરુણોદય વેળા થઈ, નાયા પ્રભુજી નદીમાં જઈ ।
કરી સંધ્યા ને આસને બેઠા, લાવ્યા હનુમાન ફળ મીઠાં ॥૪૦॥
જમ્યા ચોથે દિવસે જીવન, કહ્યું હનુમાન ધન્ય ધન્ય ।
તમે બહુ કરી રખવાળ, નહીં તો આજ આવ્યો તો કાળ ॥૪૧॥
હવે જ્યારે સંભારું તમને, ત્યારે સહાય કરજ્યો અમને ।
ત્યારે હસી બોલ્યા હનુમાન, ધન્ય સમર્થ શ્રીભગવાન ॥૪૨॥
તમે કાળતણા મહાકાળ, તેની હું શું કરું રખવાળ ।
પણ સંભારજ્યો સ્વામી તમે, થાશે સહાય તે કરશું અમે ॥૪૩॥

એમ કહી ગયા હનુમાન, ચાલ્યા ઉત્તરમાં ભગવાન ।
પછી જિયાંજિયાં રાત્ય રહે, થઈ નિઃશંક નિર્ભય રહે ॥૪૪॥
ફળ ફુલ અન્ન પાન જેહ, અણઈચ્છ્યે મળે જમે તેહ ।
એમ કરતાં કેટલાક દિન, કર્યો કાળો પહાડ ઉલંઘન ॥૪૫॥
આવ્યો આગળ શ્વેતશિખરિ, તેને જોતાં જોતાં ચાલ્યા હરિ ।
તે તો અડ્યો છે આકાશે જઈ, રૂપા જેવો જન જિયાં નહિ ॥૪૬॥
સપ્ત ધાતુની ખાણો છે જેમાં, મોટી મોટી ગુફાઓ છે તેમાં ।
દેવ તપસ્વિને રહેવા જેવો, દીઠો પર્વત સુંદર એવો ॥૪૭॥
જોઈ એ અચળની તળાટી, ઘણાં ઝાડ ઝાડી જિયાં ઘાટી ।
રવિ શશિ પ્રકાશ ન પડે, વાટ ઘાટ જિયાં નવ જડે ॥૪૮॥
પૂર્વ પશ્ચિમ દિશ ન દિસે, વન સઘન વેલી અતિશે ।
એવા વિકટ વન મોઝાર, તેમાં ભૂલા પડ્યા બ્રહ્મચાર ॥૪૯॥
જેને દિશ વિના નથી વાટ, ચાલ્યા ઉત્તરમાં વર્ણિરાટ ।
ત્યાંતો ગંગા આવી સુખધામ, પીધું જળ ત્યાં કર્યો વિશ્રામ ॥૫૦॥

ઇતિ શ્રીમદેકાન્તિકધર્મપ્રવર્તક શ્રીસહજાનંદસ્વામિ શિષ્ય
નિષ્કુળાનંદમુનિ વિરચિતે ભક્તચિંતામણી મધ્યે શ્રીહરિ વનવિચરણ
નામે અષ્ઠાવિશમું પ્રકરણમ્ ॥૨૮॥